

give min Stemme til, men bidrage til, at det kommer til videre Forhandling, og at der, istedetfor saadanne Bestemmelser, kan blive indsat andre Bestemmelser, ja, dertil vil jeg give min Stemme. Vi maae desuden vel erindre, at, naar man siger Fæstes Overgang til Selveiendom, da mener man jo ikke Andet, og kan fornuftigviis ikke mene Andet, end at de nuværende Fæstere kunne blive Selveiere paa saadanne Bilkaar, at det bliver dem muligt at overtage det, muligt at tilvelebringe, hvad der til hører, thi paa anden Maade at give Love om denne Sag, er at give Love, hvor det ikke behøves. Er Hensigten nemlig, at dette Fæstegods skal overgaae i fri Handel og Wandel fra Fæsterne til Andre, der kunne give den største Priis derfor, da behøves der, som sagt, ingen Lov; thi det var kun at ophæve den hele gamle besyttende Lovgivning for Bønderstanden. Men, vil man have de nuværende Fæstere til at blive Selveiere, da tage man Exempler af de Godser, hvor dette er skeet, og som vi jo hørte af den høitærede Indenrigsministers Beretning igaaar, at der, siden 1835, var blevet flere Tusinde Fæstere til Selveiere paa deres Fæstesteder; og at mange Tusinde Tønder Hartkorn, som før laae under Godser, nu vare overgaaede til Selveierhartkorn; jeg studsede ved at høre dette store Antal, men, ved at tænke mig lidt om paa de Egne, hvor jeg er kjendt i Jylland, saa fandt jeg, at det var meget rimeligt. Der er netop paa mangfoldige Godser i denne Arrække skeet en saadan Overgang, hvorved Fæstere ere blevne Selveiere; de ere ikke blevne det ved Opoffrelser for Statskassen, de ere heller ikke blevne det ved nye Lovgivninger, og jeg kjender heller ikke et eneste Sted, hvor nogen Fæster er fortrængt fra sit Sted — men hvorved ere de da blevne det? Ved den Nødvendighed, at de nyere Kjøbere af disse samlede Godser fandt deres gode Regning og Fordeel ved at sælge til Fæsterne paa saadanne lempelige og billige Bilkaar, at disse kjøbte saa at sige Alle paa eengang, og hvad bevagede disse nye Godseiere dertil? Det var ingenlunde Rigdom, ingenlunde Overflødighed,

men netop deres Pengetrang, og netop den Stilling, de stode i, da de kjøbte Godset samlet; men de fandt, at, dersom de kunde sælge Bøndergodset strax fra Hovedgaarden, og faae saamange Penge, saa havde de vundet enten en halv eller en heel Hovedgaard ved Handelen. Det er den gamle Maade, hvorpaa de mangfoldige Selveiendomme ere fremkomne i Jylland, ikke alene i denne sidstnævnte Arrække fra 1835 til 1850, men fra 1800 til 1814, og ogsaa før, fra Syttenhundrede og nogle og Fjirs og indtil 1800, skete den samme Forvandling af Fæstere til Selveiere paa selsomme Maade. Det var saaledes Godseierens Pengetrang og Armod og de Kjøberes Hænder, Godserne kom i, der gjorde, at den Handel skete, og at her altsaa saamange tusinde Fæstefamilier kunne blive Selveiere paa taalssige og gode Bilkaar, og den gangbare Priis for saadanne Fæstesteder var her af den Bessaffenhed, at de Godseiere, som foranstaltede en saadan Overgang til Selveiendom, fandt deres store Fordeel ved at sætte Prisen saa yderlig lav for Fæsterne, som altsaa fandt deres store Fordeel ved at blive Selveiere og ved at kunne gjøre af den Fremgang, der er skeet siden den Tid hos dem, i Udviklingen med Udparcelleringen, med Agerdyrkningen og Industrien, som i det Hele er en Betsignelse at see. See, saa store Virkninger, siger jeg, ere fremkomne af Armod og Pengetrang hos dem, der kjøbte Godserne, og af Gennytte hos baade dem og Bønderne til Fordeel paa begge Sider. Skulde man da nu af Omsorg for Fæstebønderstanden give en saadan Lov eller bidrage til, at en saadan Lov kom frem, hvorved kun Godseierne vilde vinde Penge og forblive i Besiddelse af Bøndergaardene, idet de vel folgte til de nuværende Fæstere og fik af disse $\frac{1}{3}$ af Kjøbesummen, men de $\frac{2}{3}$ Dele af Kjøbesummen efter den Slags gangbare Priis stod hen til Eftermanden, som med denne Byrde var vis paa at komme til at gaae fra Stedet, og overlade det til Godseieren igjen; thi det var ikke efter de Exempler, som her nævntes, at Kjøbet ifølge dette Lovudkast vilde skee.